

УДК 346.12

orcid.org/0000-0003-4002-2629

ОСУЧАСНЕННЯ РОЛЬОВОГО ТА СУТНІСНОГО АСПЕКТУ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ В УКРАЇНІ

Гузенко Олена Павлівна,

доцент кафедри господарсько – правових дисциплін та економічної безпеки

Донецького державного університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент, e-mail: reginaguzenko@gmail.com

На даний час в Україні відбуваються активні воєнні дії, котрі суттєво впливають на проведення діяльності суб'єктами господарювання, котрі виступають представниками підприємницького сектору. Опинившись в колі воєнних загроз суб'єкти господарювання продемонстрували втратили не лише напрацьовані логістичні зв'язки з комерційними партнерами, а й зазнали часткового або повного руйнування бізнесових структур, відбулося зниження експорту різних товарів, зупинка транспортного сполучення у зонах активних бойових дій, зміна структури попиту та виробництва, втратою ринків збуту та постачання тощо. Все зазначене істотно вплинуло, як на споживчу спроможність населення через втрату робочих місць, так і на процеси формування різного виду правовідносин підприємств різної форми власності. Не оминули негативні наслідки воєнних дій в Україні корпоративні правовідносини, котрі забезпечували якісний рівень функціонування акціонерних товариств як відкритого, так і закритого типу, що і обумовило вибір напрямку дослідження.

Проблематичні, рольові та сутнісні аспекти корпоративних правовідносин постійно знаходяться в зоні уваги, політиків, науковців, законотворців та фахівців практиків. Про таке явище свідчить обрання корпоративних правовідносин предметом вивчення в різних формах наукового дослідження, молоді вчені результати досліджень оприлюднюють на фахових науково – практичних конференціях, обговорюють дану проблему у дискусійному стилі під час засідань круглих столів, а більш досвідчені науковці проводять доволі змістовні монографічні та дисертаційні дослідження. До складу вітчизняних науковців доцільно включити таких як О. О. Дмитрик, К. О. Токарева[1], І.В. Спасибо – Фатєєва[2], В.М.Махінчук [3], А.В. Смітюх [4] та інші. У своїх дослідженнях науковці доволі предметно розглядають проблематичні та сутнісні аспекти корпоративних правовідносин, проте

обмежено подають вирішення поставленої проблеми через призму наявних воєнних викликів в Україні, не враховуючи наявні загрози зовнішнього та внутрішнього впливу, що підкреслило до цілість та сучасність обраного напрямку вивчення.

Важливо зазначити, що якісно побудовані корпоративні правовідносини позитивно спливають як на розвиток акціонерних товариств взагалі, так і на розробку логістичних ланцюгів співпраці з комерційними партнерами. Окрім того, якісне корпоративне управління сприяє формуванню заохочувальної системи працівників з наданням певних переваг суб'єктами господарювання, котрі мають іншу форму власності.. Як показують дослідження серед учених наразі відсутній консенсус щодо змістовності корпоративних правовідносин.

Так, І.В. Лукач [5, с. 126- 127] вважає, що під корпоративними правовідносинами слід розуміти «...правовідносини, що виникають у процесі створення, функціонування та припинення господарських товариств за участю безпосередніх (засновники, учасники, саме товариство, його органи) та опосередкованих учасників (кредитори, споживачі, наймані працівники, територіальна громада, держава в особі уповноважених органів), і забезпечують збалансовану реалізацію інтересів зазначених осіб».

В свою чергу, С.В. Батрин [6, с.10] пропонує розглядати сутнісний зміст корпоративних правовідносин як «...«відносини з опосередкованого підприємництва, адже корпоративне господарювання організується власником (який набуває статусу учасника корпорації) з кінцевою метою одержання прибутку від такої форми господарської активності».

В.О. Бажанов [7, с.11] звертає увагу на те, що «під корпоративними правовідносинами доречно розуміти відносини щодо участі в юридичній особі, незалежно від мети здійснення її діяльності, змістом яких є членські (корпоративні) права та обов'язки».

Зокрема, законодавець у ч. 6 ст. 961 Цивільного кодексу України [8] розкриває змістовність корпоративних відносин як понятійну категорію та пропонує розуміти їх як «...відносини між учасниками (засновниками, акціонерами, пайовиками) юридичних осіб, у тому числі які виникають між ними до державної реєстрації юридичної особи, а також відносини між юридичною особою та її учасниками (засновниками, акціонерами, пайовиками) щодо виникнення, здійснення, зміни і припинення корпоративних прав».

При цьому, ч.3 ст 167 Господарського кодексу України [9] надає пояснення, що «...під корпоративними відносинами маються на увазі відносини, що виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав».

Враховуючи активні воєнні дії в Україні та умови функціонування суб'єктів господарювання пропонуємо розуміти понятійну категорію «корпоративні правовідносини» як суспільні правовідносини, які пов'язані з процесами створення, функціонування та припинення діяльності господарських товариств, суб'єкти яких отримують корпоративні права в розмірі частки в статутному капіталі (майні), наділені правом участі в корпоративному управлінні та отриманні певної частки прибутку (дивідендів), а також мають правомочності на частку активів господарського товариства у разі ліквідації, передбачені законом та статутними документами, котрі розкривають врегульовані нормами права суспільні відносини виключно між суб'єктами корпоративного управління в надзвичайних умовах розвитку

Такий підхід до трактування сутності понятійної категорії «корпоративні правовідносини», ми вважаємо, надає більш предметне визначення участі суб'єктів господарювання з позиції отриманих ними корпоративних прав, особливо в умовах активних воєнних дій в Україні. Ключовим є звернення уваги на необхідність внесення змін до Статуту господарського товариства, котре здійснює корпоративне управління в умовах воєнних викликів.

На підставі вище зазначених положень, можна зробити висновок, що однозначного трактування сутнісного змісту понятійної категорії «корпоративні правовідносини» в наукових колах не існує, проте цінність висловлених думок вчених полягає у зверненні уваги на різні аспекти її сутнісної характеристики, що сприяє більш поглибленому розумінні її рольового значення в самій системі корпоративного управління.

Список використаних джерел

1. Господарська діяльність та новітні технології: актуальні проблеми регулювання в умовах воєнного стану / за ред. О. О. Дмитрик, К. О. Токаревої. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2022. 195 с.

2. Корпоративне право крізь призму судової практики: монографія / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. 512 с.

3. Махінчук В.М. Субсидіарна відповідальність кінцевих бенефіціарних власників (засновників, учасників, акціонерів) і посадових осіб за зобов'язаннями юридичної особи – боржника: проблеми теорії і практики реалізації доктрини зняття корпоративної вуалі»: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 280 с.

4. Смітюх А. В. Корпоративні права та корпоративні паї (частки): теоретико-правові аспекти : монографія. Одеса : Фенікс, 2018. 662 с.

5. Лукач І. В. Господарсько-правове регулювання корпоративних відносин в Україні: теоретичні проблеми : дис. ... докт. юр. наук : 12.00.04 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ. 2016, 474 с.

6. Батрин С. В. Корпоративні правовідносини у господарському праві: дис. ... канд. юр. наук: 12.00.04 / Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва. Київ. 2012. 203 с.;

7. Бажанов В. О. Окремі аспекти корпоративних правовідносин у товариствах з обмеженою та додатковою відповідальністю. Нове українське право. 2023. Вип. 3. С.9-15.

8. Цивільний кодекс : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. 9. Господарський кодекс: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>